

80
BG

FACTS

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа

Оценка на риска — роли и отговорности

Защитата на безопасността и здравето на работещите в Европа се постига чрез подход, основан на оценка и управление на риска. За да се направи ефективна оценка на риска на работното място, всички заинтересовани страни трябва добре да разбират **правното значение, принципите, процеса на оценка на риска** и **ролята на основните участници** в него ⁽¹⁾.

Правно значение

Рамковата директива на ЕС ⁽²⁾ определя първостепенната роля на оценката на риска. Работодателите имат общото задължение да гарантират безопасността и здравето на работещите във всички аспекти на работата. Оценката на риска дава възможност на работодателите да вземат необходимите мерки за защита на безопасността и здравето на своите служители. Тези мерки включват:

- предотвратяване на професионалните рискове;
- предоставяне на информация и обучение на работниците;
- осигуряване на организационна рамка и средства за прилагане на необходимите мерки.

Рамковата директива е транспонирана в националните законодателства. Освен това държавите-членки имат правото да въведат по-строги разпоредби за защита на работещите (вж. законодателството във вашата страна) ⁽³⁾.

Какво представлява оценката на риска?

Оценката на риска е процесът на оценяване на произтичащите от работната среда рискове за безопасността и здравето на работещите. Тя представлява систематично изследване на всички аспекти на работата, включващо:

- какво би могло да причини нараняване или увреждане;
- възможности за премахване на опасностите;

- какви превантивни или предпазни мерки са приложени (или трябва да се приложат) с цел контрол на риска.

Запомнете:

- всичко, което може да причини увреждане — материали, оборудване, работни методи или практики, — може да представлява опасност;
- риск е вероятността, малка или голяма, дадено лице да получи увреждане.

Как да оценяваме рисковете

Ръководните принципи, които трябва да се вземат предвид в процеса на оценка на риска ⁽⁴⁾, могат да се сведат до серия от стъпки.

Стъпка 1 — Определяне на опасностите и на застрашените лица

Определяне на елементите на работното място, които могат да причинят увреждане, и на работещите, които могат да бъдат изложени на опасност.

Стъпка 2 — Оценка на рисковете и тяхното подреждане по степен на важност

Оценяване на съществуващите рискове (тежест, вероятност и др.) и подреждането им по степен на важност. Акцентирането върху дейностите по премахване или предотвратяване на рисковете е от първостепенно значение.

Стъпка 3 — Решение за предприемане на превантивни действия

Определяне на подходящите мерки за премахване или контрол на рисковете.

Стъпка 4 — Предприемане на действия

Прилагане на превантивни и защитни мерки посредством план за степенуване по важност (най-вероятно всички проблеми не могат да бъдат решени незабавно) и уточняване кой какво и кога прави, какви са крайните срокове за изпълнение на съответните задачи и какви средства са предвидени за прилагане на мерките.

Стъпка 5 — Контрол и преглед

През равни интервали от време трябва да се извършват анализи на оценката на риска, за да се гарантира нейната актуалност. Анализите са задължителни, когато са извършени значителни промени в организацията, или са в резултат от изводите, направени при разследване на определена злополука или „потенциално опасна ситуация“ ⁽⁵⁾.

⁽¹⁾ Информацията в тази фактологична справка се основава на *Guidance on risk assessment at work*, Люксембург: Служба за официални публикации на Европейските общности, 1996 г.

⁽²⁾ Директива 89/391/ЕИО на Съвета от 12 юни 1989 г. за въвеждане на мерки за насърчване подобряването на безопасността и здравето на работниците на работното място.

⁽³⁾ България: <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>

⁽⁴⁾ Дори ако във вашата страна процесът на оценка на риска е разделен на повече или по-малко стъпки и дори ако някои от гореописаните пет стъпки се различават, ръководните принципи се запазват.

⁽⁵⁾ Потенциално опасната ситуация е непредвидено събитие, което не е довело до нараняване, заболяване или увреждане, но е могло да доведе до такива резултати.

Кой какво прави?

Работодателят е длъжен:

- да гарантира безопасността и здравето на работещите във всички аспекти на работата;
- да организира оценката на риска;
- да определи лицето(ата), което (които) ще извърши(ат) оценка на риска, и да гарантира тяхната компетентност;
- да оцени рисковете и да приложи мерки за защита;
- да се консултира с работниците или с техните представители относно организацията на оценката на риска, както и с лицата, извършващи оценката и заети с прилагането на превантивни мерки;
- да има оценка на рисковете;
- да изготвя доклади за извършените оценки след консултиране с работниците и/или техни представители, да ги включи в работата и да им предоставя достъп до докладите;
- да гарантира, че всички засегнати лица са информирани относно опасностите и уврежданията, които биха могли да ги засегнат, както и относно мерките за защита, които се предприемат за предотвратяване на подобни въздействия.

Лицето, което извършва оценката на риска

Окончателното решение относно избора на лицата, които ще извършат оценката на риска, принадлежи на работодателя. Тези лица могат да бъдат:

- самият работодател;
- служители, определени от работодателя;
- компетентни външни лица и служби, **в случай че** липсва компетентен персонал на работното място.

Определените от работодателя лица трябва да имат съответната компетентност. В повечето случаи не е нужно да са специалисти по безопасни и здравословни условия на труд, но могат да докажат своята компетентност чрез:

- 1) разбиране на общия подход при оценката на риска;
- 2) способност да го прилагат към конкретните условия на работното място и конкретната задача, като за целта:
 - а) набелязват проблемите, свързани с безопасността и здравето при работа;
 - б) оценяват и степенуват необходимостта от действия;
 - в) предлагат възможности за премахване или намаляване на рисковете и относителната им тежест;
 - г) оценяват ефективността на тези възможности;
 - д) насърчават и предават на другите постигнатия напредък и добрите практики в областта на безопасността и здравето при работа;
- 3) способност да разпознават ситуацията, при които няма да бъдат в състояние подходящо да оценят риска без чужда помощ, и способност да дават съвети относно необходимостта от по-нататъшно подпомагане.

Работещите и техните представители

Работещите и/или техните представители имат правото/задължението:

- да бъдат консултирани относно конкретни въпроси по организирането на оценката на риска и определянето на лицата, които ще изпълнят задачата;
- да участват в оценката на риска;
- да насочват вниманието на преките си ръководители или на работодателите относно съществуващи рискове;

- да съобщават за промени в работното място;
- да бъдат информирани за рисковете за собствената им безопасност и здраве, както и за мерките, необходими за премахване или намаляване на тези рискове;
- да се обръщат към работодателя с искане за предприемане на подходящи мерки, както и да отправят предложения за свеждане на опасностите до минимум или за премахване на опасността;
- да сътрудничат на работодателя при осигуряване на безопасна работна среда;
- да бъдат консултирани от работодателя при изготвянето на докладите за оценките.

Изпълнители/доставчици

Когато служители от няколко предприятия използват едно и също работно място, различните екипи от оценители могат да обменят информация за рисковете и мерките, необходими за справяне с рисковете.

Ресурси за оценката на риска

Съществуват много възможности за подпомагане на предприятията при изготвяне на оценка на риска. Изборът на метод зависи от условията на работното място, например от броя на работещите, вида на работните дейности и оборудване, особеностите на работното място и специфичните рискове.

За повече информация относно възможностите за оценка на риска посетете: <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>.

Участие на работещите в оценката на риска

Оценката на риска не трябва да се извършва единствено от работодателя или негов представител. Желателно е да се включат и работещите или техните представители. В процеса на оценката трябва да се провеждат консултации с работещите и да им се предоставя информация за направените заключения, както и за необходимостта от предприемане на превантивни мерки.

Координираност между работодателите

При извършването на оценка на риска не забравяйте да отчетете евентуалното присъствие на работното място на служители от други области (персонал по чистотата, частни охранители, работници по поддръжката) или на други външни лица (клиенти, посетители, „минувачи“). Те следва да се разглеждат като застрашени лица, като вниманието трябва да бъде насочено и към възможността присъствието им да породи нови рискове на работното място.

Използване на външни служби за извършване на оценка на риска

Независимо кой извършва оценката на риска дори когато задачата е възложена на външна служба, крайната отговорност за оценката принадлежи на работодателя.

За повече информация

Настоящата фактологична справка се издава в подкрепа на европейската кампания за оценка на риска 2008—2009 г. Други справки от същата поредица и повече информация за оценката на риска можете да намерите на: <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>. Посоченият източник се разработва и актуализира редовно.

Европейска агенция за безопасност и здраве при работа

Gran Vía, 33, E-48009 Bilbao

Тел. (+ 34) 94 479 43 60, Факс (+ 34) 94 479 43 83

E-mail: information@osha.europa.eu

